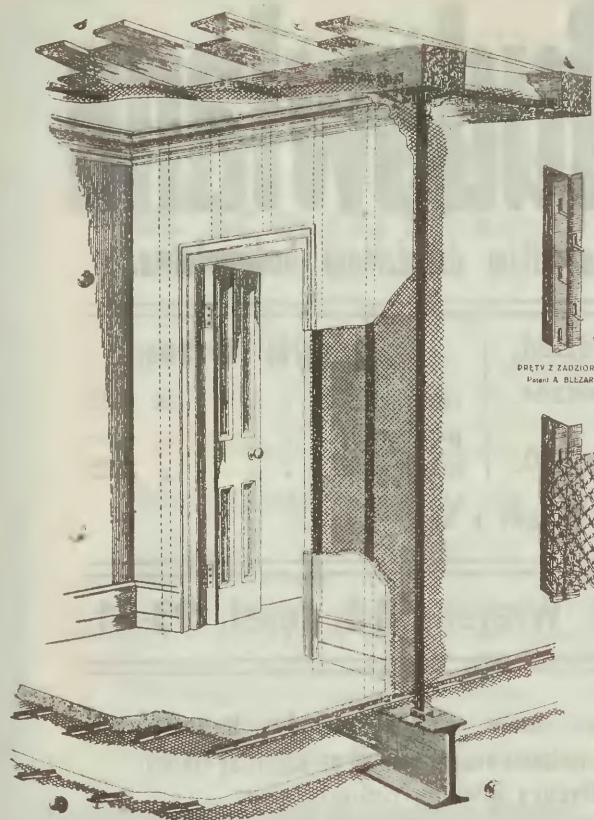

Ważne dla P. P. Budowniczych, Właścicieli Domów, Przedsiębiorców oraz Majstrów Murarskich.

W. JANKOWSKI i S-ka

POLECAJĄ:

PATENTOWANE METALE ROZCIĄGANE ORAZ PRĘTY STALOWE DO WSZYSTKICH ROBÓT BUDOWLANYCH, JAK: DACHY, SUFITY, ŚCIANY DZIAŁOWE, STROPY BETONOWE, PRZEPIERZENIA WEWNĘTRZNE I PO-KRYCIA ZEWNĘTRZNE BUDYNKÓW DREWNIANYCH.

Konstrukcje lekkie i ogniotrwałe.

POLECAJĄ RÓWNIEŻ:

POSADZKI DĘBOWE z KLEPEK i TAFLI KRAJOWE-GO WYROBU w GATUNKU WYBOROWYM PO CE-NACH NAJNIŻSZYCH.

K A N T O R:

Warszawa, Marszałkowska 130. Telefon 148-72.

Towar zawsze na składzie.

Katalogi, wszelkie informacje oraz referencje na żądanie.

Towarzystwo Akcyjne Polskich Zakładów Elektrotechnicznych „SIEMENS“

Warszawa,
Foksal 18.

Telefony: 29-16, 18-53, 92-23, 34-40,
24-40, 60-40.

Łódź,
Piotrkowska 150.

Telef.: 29-15, 4-22.

Sosnowice
Główna 12.

Telefon 81.

Wszelkie instalacje wchodzące w zakres elektrotechniki prądów mocnych i słabych.

Składy stale zaopatrzone w wielki wybór żyrandoli i lamp oraz przyrządów do gotowania i grzania.

Ekonomiczne żarówki tantalowe i wotanowe. Wodomiarzy.

Wszelkie informacje i kosztorysy bezpłatnie.

Wiadomości Budowlane

Tygodnik techniczno-informacyjny, poświęcony wszystkim dziedzinom budownictwa.

Prenumerata z odnoszeniem:	Pismo wychodzi co tydzień, w każdą sobotę wieczór.	Z przesyłką pocztową:
rocznie rb. 5.—		rocznie rb. 6.25
półrocznie „ 2.75		półrocznie „ 4.—
kwartalnie „ 1.60	Oddzielny numer kop. 30.	kwartalnie „ 2.25

Prenumeratę przyjmują wszystkie kioski i księgarnie.

Redakcja i Administracja: Warszawa, Wiejska 15, telef. 93-71.

ZE STOWARZYSZEŃ.

W dniu 17 b. m. o godz. 8-ej wieczorem odbędzie się ogólne zebranie członków Stowarzyszenia Przemysł. Budowlanych.

Ze Stow. Przemysłowców Budowlanych.

Posiedzenia komisji prawnej na najbliższy tydzień:

Dyżury prawne odbędą się:

17 marca w poniedziałek i 20 marca w czwartek (pp. adw. Chabielski, Bromke, Kręcki, Kułakowski).

Wyliczenie strat i zysków Stowarzyszenia Przemysłowców Budowlanych za rok 1912.

Ruchomości (amortyz.) Rb.	5.20	U Wpisowego Rb.	423.—
Ofiary (na wpisy zamiast wien- ca na trumnę ś. p. B. Prusa) „	50.—	„ Składek „	1684.—
Wydatki administr. „	907.62	„ II Wzaj. Kred. (% od loka- cji) „	121.75
II Wzaj. Kredytu (podatek do- chod. „	6.—		
Bilans (przyrost kapitału). . . „	1259.93		
	Rb. 2228.75		Rb. 2228.75

Aktywa.

B I L A N S.

Passywa.

Ruchomości Rb.	31.20	Kapitał w d. 1/I — 12 Rb.	42.54
Kasa (saldo d. 31/XII) „	7.67	Przyrost kapit. w r. 1913	1259.93
Składki należne pozostałe z r. 1912 „	564.—		
II Wzaj. Kredytu saldo got. dn. 31/XII „	699.60		
	Rb. 1302.47		Rb. 1302.47

W dniu 11 marca r. b. ukonstytuowało się
Towarzystwo Akcyjne „Dom”
Miasto-Ogród Ząbki
z kapitałem miliona rubli

Zarząd stanowią pp.: Wojciech hr. Rostworowski, Michał Siemiradzki, Edward hr. Plater-Zyberk, Felicjan Sokołowski, Adam hr. Ronikier, Aleksander Wallmann, Jan hr. Plater-Zyberk, Kazimierz Kułakowski i Tadeusz Tołwiński.

Kandydaci do Zarządu pp.: Kazimierz hr. Ronikier, Ignacy Radziszewski i Nikodem Wojciechowski.

Komisję Rewizyjną stanowią pp.: Franciszek Mazurkiewicz, Ignacy Rupiewicz, Aleksy Chomętowski, Wacław Brandel i Józef Cybulski.

Biura zarządu mieszczą się tymczasowo przy ul. Smolnej № 9, tel. 21-00.

Sprzedaż parceli za gotówkę i na spłaty rozpocznie się od dnia 14 b. m.

Wykonywanie uchwalonych przez ogólne zebranie akcjonariuszów inwestycji, jak budowa tramwaju od rogatki do Ząbek wzdłuż plantu kolei Petersburskiej, przeprowadzenie kanalizacji, wodociągów, oświetlenia elektrycznego, postępowych bruków, zadrzewienie i urządzenie parku podług wyniku konkursu ogrodniczego — rozpocznie się zaraz z wiosną.

Wszelkich bliższych objaśnień udziela chętnie Zarząd w godzinach 10 — 3.

Jako zasadę przyjęto stworzenie wzorowej osady podmiejskiej, dla stałego zamieszkiwania przez cały rok.

„ASBIT“

Łupek asbestowo-cementowy „Asbit“ jest **najlepszym materiałem DACHOWYM**, nie podlega wpływom atmosferycznym i jest bezwarunkowo odpornym na działanie ognia i na zmiany powietrza. Co do jakości „Asbit“ prześcignął wszystkie inne tego rodzaju materiały, sprzedawane pod innemi nazwami. Oprócz wymienionych zalet „Asbit“ odznacza się tem, że zupełnie nie przepuszcza wody, jest złym przewodnikiem elektryczności, posiada mały ciężar pokrycia, skutkiem czego oszczędza się na wiązaniu dachowem, nie wymaga żadnej konserwacji, ma piękny wygląd i możność krycia deseni.

Płyty ceglane dęte

patentowane, 6 cm. grube—na ścianki przedziałowe. Nadzwyczaj lekkie i praktyczne.

STROPY

patentowane systemu „Wilk” oraz systemów Z. i S. bez zastawiania belek żelaznych. Ogniotrwałe, grzybochronne, nieprzepuszczające wody, ciepła i głosu, praktyczne i ogólnie uznane za najlepsze.

BIURO BUDOWY STROPÓW
DOBRZYŃSKI, STERNICKI i LESIŃSKI

Warszawa, Chmielna 38, telefon 176-88.

Sprawozdanie z posiedzeń Konserwatorskiego Wydziału Tow. Op. n. Zab. Przeszłości.

X posiedzenie z d. 18 lutego r. 1913 (zebranych osób 14).

1) *Kościół w Czerniakowie* Na skutek zwrócenia się miejscowego księdza proboszcza do T-wa z prośbą o przysłanie delegacji w celu zaopiniowania co do konieczności robót restauracyjnych, uchwalono ze względu na bliskość Czerniakowa, urządzić zbiorową wycieczkę Wydziału, której termin wyznaczono na d. 24 b. m.

2) *Kościół Reformatów we Włocławku*. P. Wojciechowski przedstawił drugi, opracowany według wskazówek Wydziału, projekt p. Olszakowskiego na powiększenie kościoła. Projekt ten proponuje przedłużenie dachu kaplicy nad nową nawą, z zastosowaniem motywu pseudo-gotyckiej attyki, choć nieco w odmiennej formie. Po rozpatrzeniu projektu, zaakceptowano w zasadzie sposób rozwiązania, ze względu jednak, że pod istniejącą pseudo-gotycką attyką może być ukryta dawniejsza barokowa o bardziej charakterystycznych formach, uznano, iż ostateczny projekt elewacji nowej części da się ustalić dopiero po dokładnem zbadaniu attyki; postanowiono więc zwrócić się z prośbą do p. Olszakowskiego, aby po ustawieniu rusztowań przy kaplicy zawiadomił o tem Wydział, poczem zostałaby wysłana delegacja, któraby dopomogła p. Olszakowskiemu przy zbadaniu attyki.

3) *Kościół w Mohylowie gub.* Odczytano telegram i list miejscowego księdza, odwołujący naznaczoną delegację ze względu na niemożność zajęcia się obecnie restauracją kościoła wobec wynikłych w ostatnich czasach nieprzewidzianych okoliczności i przymusowej naprawy zabudowań kościelnych. Ponieważ zabudowania te mogą posiadać również charakter historyczny i mogłyby być zezuszczone przez nieracjonalną restaurację, więc postanowiono zwrócić się do księdza z prośbą o podanie bliższych szczegółów, dotyczących tych zabudowań, oraz zdjęć amatorskich z tychże, aby w razie ich rzeczywistej wartości artystycznej T-wo mogło wysłać delegację w celu udzielenia na miejscu rad i wskazówek.

X posiedzenie z dn. 25 lutego r. 1913 (zebranych osób 14).

Kamienica przy ulicy Krzywe Koło 14. Nawiązując do interpelacji co do stanu robót na tej posesji, kierownik tychże robót, p. Straszak, zakomunikował Wydziałowi, iż obecnie dokonywane są tylko przeróbki w domu frontowym, z wiosną jednak ma być rozpoczęta budowa projektowanej oficyny od strony ul. Brzozowej, przyczem

właścicielka zdecydowała się odstąpić od murów miejskich, widocznych od ul. Brzozowej; dalsza zaś część murów, ciągnąca się na sąsiedniej posesji „Łazarskiego“, miała być częściowo zburzona, w części zaś nadbudowana, przeciwko czemu p. Straszak zaprotestował. Uchwalono poprzeć listownie opinię p. Straszaka co do konieczności odstąpienia od murów miejskich na całej ich długości, zwracając uwagę właścicielki i na niebezpieczeństwo stawiania nowych budynków o znacznej wysokości na starych, zmurszałych murach o niepewnych fundamentach. P. Straszak przyrzekł przedłożyć Wydziałowi w swoim czasie projekt zabudowania całej posesji.

2) *Kościół w Fajstowicach*. Przewodniczący Wydziału, p. J. Dziekoński przedstawił wykonany przez siebie projekt powiększenia tego kościoła, wraz z zdjęciami pomiarowymi i fotograficznymi. Kościół ten, zbudowany w r. 1788, murowany, jednonałowy, o fasadzie parawanowej, nie posiada ani wewnątrz, ani zewnątrz żadnej wartości artystycznej; projekt przewiduje dobudowanie nawy krzyżowej, uwieńczonej kopułą, z dwiema kaplicami i zakrystją. Przedstawiony projekt zaakceptowano, pozostawiając w szczegółach zupełną swobodę projektodawcy.

3) *Kościółek drewniany w Bliżynie*. (pow. Koński). P. Szeller odczytał referat, poparty zdjęciami pomiarowymi, o ciekawym modrzewiowym kościółku z XVII w., w którym zasługuje na uwagę rozplanowanie w formie ośmioboku i zakończenie dachu w formie kopułki. Postanowiono zwrócić się do miejscowego księdza z prośbą o zaopiekowanie się tym kościółkiem i poprawienie zaciekających miejsc w dachu gontowym.

Szydłowiec. Zamek Radziwiłłów. P. Szeller zreferował o stanie zabytków Szydłowca, ze specjalnem uwzględnieniem zamku, który w ostatnich czasach bardzo szybko zapada się w ruinę, pozostawiony bez opieki. Przez zniszczone dachy zacieka woda i niszczy wspaniałe, bogato ozdobione komnaty, które dałoby się jeszcze teraz niewielkim nakładem kosztów przywrócić do dawnego świetnego stanu; najpilniejszą jednak sprawą byłoby zabezpieczenie tego tak wartościowego zabytku od dalszego zniszczenia przez pokrycie brakujących części dachu, co dałoby się skutecznie nakładem zaledwie kilkudziesięciu rubli. Ponieważ na skutek delegacji Wydziału w r. 1910 sprawa ta była wówczas przedstawiana Zarządowi, który rozpoczął akcję ratunkową, lecz nie osiągnął pozytywnego rezultatu u obecnego dzierżawcy zamku, postanowiono upro-

sić o ponowne przedsięwzięcie środków, celem porozumienia się w tak ważnej sprawie z dzierżawcą.

5) Omawiano wewnętrzne sprawy Wydziału.

Mieszkanie za 40.000 rubli.

Takie roczne komorne płacić będzie pittsburski król Stalowy W. Willoch za swe

mieszkanie w Nowym Yorku. Zajmuje on jedno piętro w najbardziej eleganckiej dzielnicy miasta, zwanej Fifth Avenue. Mieszkanie zawiera 17 pokoi mieszkalnych i 5 łazienek. Oświetlenie, składające się z 300 lamp elektrycznych, kosztować będzie rocznie przeszło 2 tysiące rubli. Wszystkie pokoje są między sobą połączone telefonem; w każdej sypialni wmurowana jest mała kasa ogniotrwała (safe), lecz te drobne udogodnienia rzeczywiście nie imponują przy wysokości komornego, około dwóch i pół tysiąca rubli za pokój.

Dom mieszkalny Nr. 14c z piekarnią i sklepem

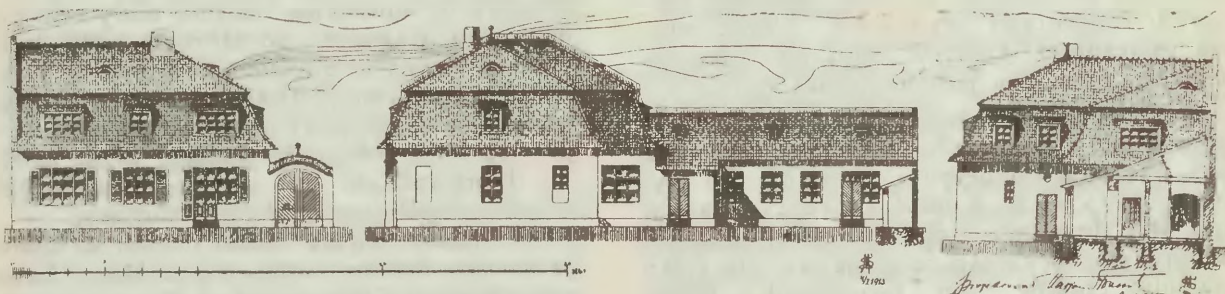
Własność p. Kacpra Głowackiego
w Mieście - Ogrodzie Ząbki

Projekt arch. Marjana Straszaka.

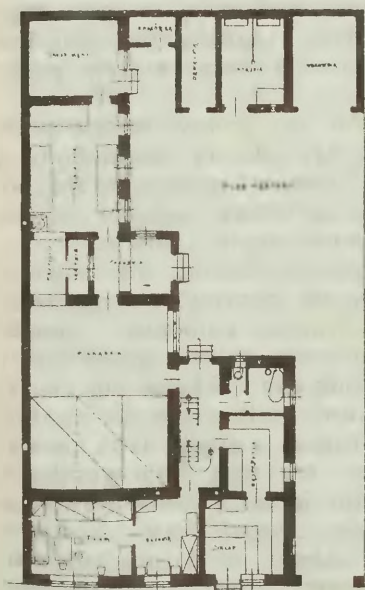
Widok od ulicy.

Widok od podwórza.

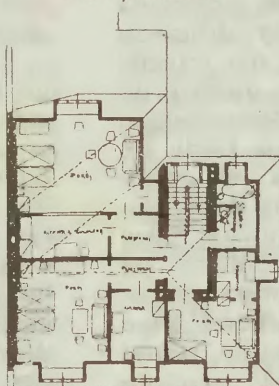
Przekrój.

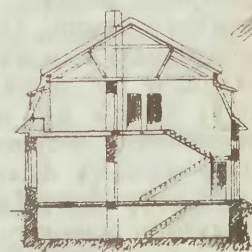
Plan parteru

Plan poddasza

Przekrój.

Dom zaprojektowany na parceli wielkości 1,500 ł² i składający się z 4 pokoi, 3 kuchni, sklepu, ekspedycji, 2 wani, 2 W. C., piekarni, chłodni, szatni, odrabialni, składu mąki, komórek, drwalni, stajni na 2 konie i wozowni. Koszt budowy obliczony na około 8—9 tys. rb.

Odlewnie domów betonowych sposobem Morrill'a.

Idea Edissona zamiany dawnych sposobów budowy przez odlew znalazła naśladowców. Amerykański budowniczy Milton Dana Morrill w Waszyngtonie wymyślił własny sposób, który prędzej niż sposób Edissona wszedł w użycie. Pomimo pojedynczych domów, powstały już całe przedmieścia i miasta robotnicze, których domy odlane były tym sposobem.

Zasadniczą różnicę między temi dwoma sposobami stanowi ta okoliczność, że Edisson znacznym kosztem (około 30000 dolarów za typ domku) sporządza model żelaznych form odlewniczych, zdolny do odlewania określonej formy domu o stałych wymiarach, Morrill zaś obywa się znacznie tańszymi formami (każda około 625 dolarów), które można dowolnie wstawić i zastosować do odlewu domów dowolnej formy i rozmaitych wymiarów. Unika więc on znacznych kosztów sposobu Edissona i związanej z nim jednostajności stylu.

Formy odlewnicze składają się z systemu płyt stalowych, z których układają się naczynia do betonu; normalne ich wymiary (60×60 cm.) można przez wstawienie płyt dowolnie zmieniać. Przy odlewie ściany pewnej wysokości używa się tylko dwóch rzędów płyt formowych, które, w miarę zwiększania się wysokości ściany, podnoszą się coraz wyżej. Można więc po ustawieniu jednego rzędu płyt rozpocząć lanie betonu.

Po odlaniu pierwszego rzędu płyt, nastawiają się płyty drugiego rzędu, i do formy wlewa się druga warstwa betonu. Gdy pierwsza warstwa betonu stwardnieje i podpora płyt jest już zbyt słaba, przekłada się je na przegubach nad płyty drugiego rzędu; tworzą one wtedy formę dla trzeciej warstwy poziomej i również są gotowe do przyjęcia betonu. Po stwardnieniu drugiej warstwy betonu, formy drugiego rzędu się przekładają i tworzą formę dla czwartego rzędu, w ten sposób postępuje się dalej, dopóki ściana nie osiągnie całkowitej swej wysokości. Ponieważ zwykle odlewa się dwie warstwy dziennie i każda warstwa betonu rozpościera się na cały dom, więc wszystkie ściany rosną równomiernie, a mianowicie na 1,2 m. dziennie, t. j. znacznie prędzej, niż przy jakimkolwiek innym sposobie budowy.

Sporządzenie form odlewniczych i obchodzenie się z nimi nie wymaga wyszkolonych

robotników. Koszty budowy wynoszą za ledwie część kosztów przy budowlach drewnianych i wszystkich innych sposobach budowy. Otwory okienne i drzwiowe wykonują się podczas odlewania przez wstawienie ram w formę i zalanie betonem; podczas odlewania dają się także łatwo wstawić wzmocnienia. Podłogi i ściany środkowe wykonywa się jednocześnie z ścianami zewnętrznymi za pomocą porobionych form odlewniczych, tak że cały dom powstaje jako ściśle związana całość.

W pobliżu wielkich zakładów Towarzystwa Delaware, Lackawana & Western Railroad Co, firma Read & Morrill założyła niedawno całe miasto robotnicze. W okolicy parku, zajmującego obszar 90×180 m. grupuje się parami 40 domów o zupełnie ogniotrwałej budowie, składających się przeważnie z odpadków — mieszaniny żużli węglowych, piasku i cementu. Przy budowie tego miasta betonowego przedewszystkiem był urządzony tor kolejowy, okrążający całą przestrzeń; mieszanie betonu odbywało się na niskim wagonie, do którego były dołączone wagony z piaskiem, cementem i żużlami węgielnymi. Beton z aparatu mieszającego wstępował do wysoko położonego leja, z którego mieszanina przez otwory doprowadzała się do form stalowych w poszczególnych częściach budowy.

Obecnie firma Read & Morrill buduje drugie miasto betonowe w High Lake, przedmieściu Chicago, gdzie ściany betonowe domku o 9×12 m. powierzchni, łącznie z ścianami piwnic, powstają w przeciągu czterech dni. Prócz tego na przedmieściu Waszyngtonu powstał cały szereg podobnych domów.

Nowy sposób jest godny uwagi przede wszystkim ze względu na ekonomję przy budowie tanich domów robotniczych; powtóre, domy tym sposobem odlane są doskonale izolowane od ciepła i zimna.

System Morrill'a stosuje się również do budowy ścian na zaprawie, a mianowicie, mieszanina wapna, cementu i piasku w postaci ciekłej masy nalewa się w formy odlewnicze i wewnątrz układa się cegły. Ten sposób budowy poleca się szczególnie tam, gdzie jest trudno o żwir. Gdy nie wymaga się bardzo znacznej wytrzymałości, do budowy domów jedno i dwu-piętrowych można stosować czyste żużle kotłowe. Wreszcie dodać należy, że formy odlewnicze dają się stosować nie tylko do zwykłej budowy domów, lecz i do budowy filarów, ukośnych murów, odsadzek i t. d.

S. L.

Oczyszczanie ulic w miastach.

Streszczenie z odczytów inż. Z. Klamborowskiego w Stowarzyszeniu Właścicieli Nieruchomości w dniach 9 stycznia i 24 Lutego 1913 r.

(dokończenie).

Na zakończenie p. W. Kwiatkowski zapoznał słuchaczy na przygotowanym umyślnie przez się rysunku, w jaki sposób otrzymują się z kłosa sosnowego kostki, dla układania z nich bruku drewnianego na ulicach m. Warszawy. Następnie demonstrował kostki nadesłane z tartaku miejskiego, w stanie surowym, nasycone siarczanem miedzi i pod znacznym ciśnieniem kreozotem. Nadesłane kostki, tak surowe jak i nasycone, znakomicie nadały się do wykazania, iż stanowią materiał różnorodny pod względem twardości i wytrzymałości, mianowicie: wyprodukowane kostki nie są pozbawione na obydwóch końcach miękkiej warstwy drzewa, tak zwanego „bielu”—ów biel, jest to warstwa drzewa w kłocu, między korą a rdzennem drzewem, jest masą rzadką, pozbawioną żywicy, trzy razy miększą od drzewa rdzennego, tworzącą pierścień odmiennego koloru w kostkach napojonych kreozotem.

Jeżeli z tak przygotowanych kostek ułożymy bruk, to zetknięcie jednej kostki z końcem drugiej da na zetknięciu znaczną powierzchnię materiału miękkiego, zaś środkiem kostek będzie materiał twardy; różnice twardości materiału muszą dać różnicę wytrzymałości, a jako skutek—przedwczesne i nierównomierne psucie się bruku, a co zatem idzie i podniesienie kosztu tegoż bruku.

Dobroć bruków wogóle, a drewnianego szczególnie, zasługuje na wszelkie względy, choćby dla naszych nerwów, dla możliwości pracy umysłowej i dla sennych nocy, to też inżynierja miejska powinna na wskazane wyżej niedokładności przy wyrobieniu kostek zwrócić baczniejszą uwagę i tytułem prób ułożyć jedną ulicę kostkami wolnemi od „bielu“, porównać wytrzymałość jej z wytrzymałością dawniej otrzymywaną, a przekonamy się, że koszt kostek czystych podniesie się wprawdzie o 8%, lecz czas trwania bruku da zysku 50%.

Przysypywanie żwirem bruku nowo ułożonego z kostek bielastych przyspiesza tworzenie się dołków w bielu, a tem samem staje się szkodą, w miejsce przewidywanego pożytku.

Zabierali głos pp. inżynierowie, Klamborowski, Kułakowski, oraz pp. Kulewski,

Poll i inni z uznaniem dla poglądów wygłoszonych.

Na tem posiedzenie zamknięto.

W. R.

Czego brak naszym domom?

Jest cały szereg drobnych urządzeń, których brak daje się odczuwać w wielu domach, nawet nowo budowanych i mających pretensję do współczesności. Przedewszystkiem mam tu na myśli wentylację. W czasie mrozów, mieszkania nasze są hermetycznie zamknięte, a świeże powietrze zewnętrzne ma wstęp wzbroniony. Tymczasem piece, czy to zwykłe kaflowe, czy też ogrzewanie centralne, nie wentylują w sposób dostateczny. Mimo to w urządzeniach wentylacyjnych nie tylko nie da się stwierdzić żadnego postępu, lecz przeciwnie—prędzej większe niedbalstwo, niż za lat dawnych. A dumni jesteśmy z naszego „wieku hygieny.” Wprowadzenie wentylatorów elektrycznych stanowić będzie znaczny krok naprzód, długo jednak na siebie czekać każe. W coraz większej ilości domów znajdujemy już instalacje elektryczne—do windy, do oświetlenia. Przeprowadzenie przewodnika do okna, założenie wentylatora, ustawienie małego motorka—nie wielka trudność, nie znaczne koszty. A higiena zyskałaby nie mało.

Drugim brakiem, któremu łatwo można by zaradzić,—jest sprawa szaf ściennych. Zwiedzając prawie każde mieszkanie, spostrzedz można zakątki, zakamarki, t. zwane „martwe”, czyli nieużyte miejsca, w których szafy takie doskonale urządziłby się dały. Zresztą—jak każdemu konstruktorowi wiadomo—nawet wycięcie w ścianach głównych miejsca na szafę nie zmniejszy w niczem wytrzymałości muru. Zaś pewna ilość podobnych szaf w każdym mieszkaniu, w stosownem miejscu i możliwie nie widocznych, byłaby chętnie widziana przez każdą gospodynię domu i niewątpliwie byłaby zaliczoną do istotnych wygod nowocześniejszego mieszkania.

Jak należy budować wiązania w dzwonnicy.

Jedną z najtrudniejszych kwestji przy budowie dzwonnicy jest prawidłowe wykonanie wiązań, które nie są bez wpływu na

dźwięk. Często w nowowyprowadzonych dzwonicach można zauważyć już po krótkim czasie, że wiązania się chwieją i nie tylko zagrażają wieży, lecz i wpływają na czystość dźwięku.

Przyczyna tkwi w umocowaniu dzwo-
nu na jarzmie i jego łożyskach, lecz przede-
wszystkiem, w lekceważeniu naprężeń cią-
gnięcia przy budowie wiązań.

Gdy dzwon uderza, w podporach wią-
zania powstaje ciągnięcie przy podnoszeniu,
ciśnienie zaś—przy opuszczaniu.

Przy budowie wiązań nie zwraca się
zwykle uwagi na to ciągnięcie, co odbija
się na wytrzymałości wiązania. A wszak
błędu tego można bardzo łatwo uniknąć,
jak dowiódł budowniczy Heusch przy no-
wym wiązaniu w kościele w Fulda, znanym
ze swego harmonijnego dźwięku.

Przy budowie wiązań urządzono tylko
po dwa ściagi, znajdujące się po obu stro-
nach na osi każdej podpory. Naturalnie,
głównym zadaniem pozostaje dokładne
i prawidłowe ustawienie wiązań z uwzględ-
nieniem ciągnięcia. Dzwony powinny ła-
two uderzać i nie wywoływać tarcia. Osią-
ga się to, gdy dolny brzeg jarzma, które
przy cięższych dzwonach wzmacnia się ką-
townikami i teownikami, w środku osi pod-
wyższa się o jakie 25 cm.

Oś sama ma się obracać na ruchomej
płytcie, opartej na 3 walcach, które podczas
bicia dzwo-
nu poruszają się wraz z płytą. Przy takim urządzeniu, płyty i walce znaj-
dują się zawsze w oliwie, a więc unika się
wszelkiego tarcia. Szczególnie dogodni-
mi okazały się łożyska rolkowe Edelbroka.
Mają one tę wyższość nad łożyskami kulko-
wymi, że zamiast kulek w kapsli leżą swo-
bodnie okrągłe stalowe rylce, grubości
palca.

Rylce te obejmują czopy osi i wraz
z nią obracają się przy dzwonieniu. Ma to
dwie ważne zalety: przede wszystkim łożys-
ka walcowe dają nadzwyczaj lekki, spokoj-
ny bieg bez uderzeń; powtóre, ze względu
na prawie zupełny brak tarcia, mamy znacz-
ną oszczędność siły przy dzwonieniu.

L.

Płaskie dachy z cementu drze- wnego

Jakkolwiek dotychczas zastosowanie
dachu z cementu drzewnego należy do rzad-
kości, spodziewać się jednak należy, że
w najbliższych lat dziesiątkach uzyska ono

większe rozpowszechnienie, skoro usiłowania
zastosowania naturalnych czynników, jakimi
są światło i powietrze, dla ogólnej zdrowo-
tności, znajdują odgłos w coraz szerszych
kołach i w najbliższej przyszłości coraz wię-
ksza uwaga będzie zwracana na tę kwestję.

Dachy z cementu drzewnego, spotyka-
ne czasami na prowincji lub w małych mia-
stach, nie zawdzięczają swej egzystencji
względem na wspomniane cele, lecz raczej
na praktyczne korzyści. Natomiast w wiel-
kich miastach kwestja stworzenia miejsca
dla kąpieli świetlnych i powietrznych staje
się coraz więcej palącą i obecnie nie tra-
ktuje się zakładania ogrodów napowietrznych
i innych tego rodzaju urządzeń tak obojęt-
nie, jak to miało miejsce jeszcze dwadzieś-
cia lat temu.

Otóż jedynym rodzajem pokrycia da-
chu, umożliwiającym te urządzenia, jest ce-
ment drzewny. Nazwa ta nie jest bardzo
udatną, gdyż cement drzewny nie ma nic
wspólnego z używanym w budownictwie ce-
mentem.

Należy zwrócić uwagę, że ten rodzaj
pokrycia dachu został wynaleziony w r.
1839, kiedy cement był mało znanym i sto-
sowanym. Materiał, nazywany cementem
drzewnym, jest masą kauczukową, smoli-
stą, której głównymi składnikami są smoła
z węgla kamiennego, pak i siarka. Masa
ta ma kolor ciemno brązowy i różni się od
innych smolistych preparatów tem, że nie
twardnieje w tej mierze, jak wspomniane skła-
dniki w innych mieszaninach, lecz zaczyna
twardnieć dopiero po upływie roku, lub jesz-
cze dłuższego czasu i po stwardnieniu nie
robi się kruchą, lecz zachowuje zawsze pe-
wien stopień elastyczności, niewiele tracąc
ze swej pierwotnej kleistości. Ma to wielkie
znaczenie dla dobroci i trwałości dachu z
cementu drzewnego i daje mu pierwszeństwo
przed innymi dachami ze smolistych mater-
jałów. Do tego dodać należy jeszcze, że
stosowane tutaj uwarstwianie pokrycia prze-
ciwdziała wpływom atmosferycznym, powie-
trza i słońca, czego nie można powiedzieć
o dachach papowych i im podobnych.

Wspomniane zalety pokrycia cementem
drzewnym mogą być naturalnie osiągnięte
tylko przy zachowaniu wszelkich zasad, któ-
re się okazały potrzebnymi do tego celu. Z
biegiem czasu niestety, bądź z powodu nie-
umiejętności, bądź ze względów konkuren-
cyjnych, coraz więcej odstępowano od wska-
zanych przez wynalazcę sposobów wyrobu,
wskutek czego musiały się okazać braki,
których winy nie przypisywano wadliwemu
wykonaniu, lecz samemu systemowi, jako
takiemu, dyskredytując go na koniec. Najgłówn-

niejsze zasady wykonania bez zarzutu pokrycia cementem drzewnym są następujące:

Pierwszym warunkiem dobrego dachu i należytej jego trwałości jest gładki podkład. Nie należy tu jednak mięszać pojęć, a szczególnie tego zarzutu, jakoby dach z cementu drzewnego potrzebował bardzo silnej budowy, któraby całe urządzenie podrażała. Wprawdzie budowa ta musi być nieco silniejsza, niż dla dachu krytego papą, różnica jednak nie jest tak wielka, aby wskutek niej dach z cementu nie opłacał się i miał być bez wartości pod względem praktyczno-budowlany.

Na pokładzie belek o przekroju conajmniej 10×10 c/m., rozstawionych w odstępach 1 metra, układa się szalowanie z desek, lub płyt betonowych, stosownie do celu, jakiemu ma odpowiadać ukształtowanie poddasza. Belki drewniane mogą być dowolnie profilowane, bejcowane i malowane. Pokład szalowania drewnianego ma zwykle grubość 40 m/m. Jasnym jest, że drewniane szalowanie tej grubości, szczególnie jeśli deski nie były całkiem suche, może się zsychać i paczyć, rujnując dach.

Dla uniknięcia tego dobrze jest, nie szczczędzając nieco większego kosztu, dawać szalowanie podwójne z desek o połowie wymienionej grubości. W ten sposób osiąga się jeszcze nadto i tę korzyść, że szczeliny pomiędzy deskami dolnego pokładu zakrywa się deskami pokładu górnego. Czasami stosuje się też szalowanie z cieńszych desek fugowanych.

Na tem szalowaniu umieszcza się pierwszą warstwę pokrycia, jednak nie bezpośrednio, lecz na warstwie izolacyjnej z miążkiego sianego piasku, nasypanego na grubość 2—3 m/m. Celem tej warstewki piasku jest uchronienie właściwego pokrycia cementem drzewnym od wpływu przesunięć szalowania, w przeciwnym bowiem wypadku rozciąganie lub kurczenie się szalowania powoduje pękanie lub fałdowanie pokrycia, na czem cierpi szczelność dachu.

Nieprzemakalna warstwa składa się z 3—4 warstw tektury dachowej, sklejonej zapomocą cementu drzewnego. Czasem stosuje się na pierwszą warstwę papę.

Ostatnia warstwa tektury, nasmarowana nieco grubiej cementem drzewnym, posypuje się natychmiast warstwą 1—2 c/m. miążkiego piasku lub popiołu z węgla. Na to przychodzi wierzchnia warstwa ze żwiru lub odłamków cegły. Jeżeli chodzi o zmniejszenie ciężaru ostatniej warstwy, można zastosować żużel lub podobny porowaty materiał, przyczem jednak bezwarunkowo trzeba zwracać uwagę, aby te materiały nie za-

wierały składników, któreby podlegały rozpuszczeniu przez wody deszczowe i oddziaływały na właściwe pokrycie.

Zamiast 5—7 c/m. warstwy żwiru, można dać nasyp ze żwiru i ziemi ogrodowej, przyczem na 3—3½ c/m. warstwę żwiru kładzie się warstwę ziemi ogrodowej lub darniny. Ta ostatnia ma do niektórych celów nawet pierwszeństwo.

Obok korzyści, polegających na tem, że dobrze wykonany dach z cementu drzewnego nie potrzebuje prawie żadnych napraw, należy jeszcze wziąć pod uwagę, że pomieszczenia, pokryte takim dachem, nie są tak narażone na wahania temperatury, jak inne, będąc w zimie cieplejszymi, a w lecie chłodniejszymi, zawarte bowiem w warstwie żwiru powietrze posiada wielką wartość izolacyjną.

J. M.

LITERATURA.

Wodociąg lwowski. Aleksandrowicz St. inż. 8°, większe, str. 17. (Przedruk z „Przeglądu higienicznego”), Lwów 1902. 45 kop.

Skarbiec chemiczno-techniczny, zawierający około 2000 przepisów fabrykacji artykułów, łatwy zbyt mających, oraz porad dla domu, rolnictwa i rzemiosł. Nieoceniony podręcznik dla fabrykantów, rzemieślników, rolników i wszystkich, chcących sobie stworzyć źródło zarobku. Angenius E. Z najnowszych źródeł. $23\frac{1}{2} \times 16\frac{1}{2}$, str. 630+VIII. Warszawa 1911. rb. 10.

Podręcznik do obliczeń kubicznych z wieloma tabl. do obliczania zawartości litra o cylindrowych, stożkowatych, eliptycznych lub okrągławo foremnych kadzi i naczyń, dalej beczek, jako też do oznaczenia kubicznej zawartości pniaków (okrągłaków). Appel Ernest, c. k. nadinspektor straży skarbowej. Stryj. 1909, 8°, str. XXIV+159.

RÓŻNE.

Warszawa.

Władze ministerjalne wydały w r. 1903 pozwolenie na prowadzenie robót około zdjęcia planu miejscowości podmiejskich Warszawy, w obrębie 6 wiorst od punktu środkowego miasta, oraz na ułożenie planu rzeczonych miejscowości według skali 1:2500, w przeciągu lat 9. Ogólny wydatek na ten cel określono w sumie 25,000 rb., płatnych ratami rocznymi. Wr. b. wniesiono ostatnią z tych rat.

— Magistrat m. Warszawy postanowił wybudować dwa gmachy szkol-

ne na 32 szkół miejskich. Wyasygnowanie na powyższy cel niezbędnej sumy 850 tysięcy rubli zostało już zatwierdzone.

— Tow. Elektryczności otrzymało pozwolenie na ułożenie kabli na ulicy Wołowej po stronie numerów nieparzystych i na przedłużeniu ul. Wolność.

— Właściciele domów przy ul. Kościelnej i Rybaki wzięli starania o otwarcie między temi ulicami nowej ulicy oraz o jej zabrukowanie.

— Wydział budowlany magistratu przygotował plany budowy nowych rogatek miejskich na placu przyszłego ronda, gdzie rozgałęziają się drogi ku pastwiskom skaryszewskim i mostowi przez łąkę wiślaną na Saską Kępę i na wał miedzeszyński, stanowiący zarazem trakt nadbrzeżny.

— Przy ul. Wolskiej № 40 spadł z oberwaną windą A. Mikołajewski 64 lata liczący, który uległ złamaniu nogi i stłuczeniu kręgosłupa.

— Miejską stację oświetlenia elektrycznego postanowiono znacznie rozszerzyć, a nadto zbudować nową stację za rogatkami wolskimi.

Budowa ta pociągnie za sobą poważne dostawy i roboty.

— Od kilku lat zaprowadzono w fachu murarskim taki porządek, że letnią porą pracują przy budowlach 8 godzin dziennie, a zimową porą tylko 6 i pół godzin, przyczem za te 1½ godziny, jakie pracują zimową porą, potracą się im odpowiednią sumę. W ubiegłym tygodniu na niektórych budowlach zastrejkowali robotnicy, żądając, aby za zimową robotę płacono im tyle, ile za letnią.

— Wznowiono już całkowite roboty przy budowie wiaduktu w Alejach Jerozolimskich.

Największa liczba robotników wykonywa roboty konstrukcyjne przy ustawieniu przęseł żelaznych na górnym pomoście. Praca ta prawdopodobnie będzie ukończona w maju i pozostaną tylko roboty brukarskie, które włącznie z układaniem toru tramwajowego potrwać przez miesiące letnie i mają być ukończone w sierpniu.

Otwarcie komunikacji przez nowy wiadukt nastąpić ma najpóźniej w d. 1 października r. b., most zaś otwarty będzie znacznie wcześniej, w pierwszych dniach maja, gdy roboty brukarskie na tak zw. „ślimaku“ będą ukończone.

— Dużo już pisano o braku odpowiedniego dojazdu do teatru Wielkiego i wogóle o braku arterji komunikacyjnej któraby łączyła plac Teatralny z południo-

wo - wschodnią częścią miasta. Rozważono wiele projektów, włącznie aż do zniszczenia bramy frontowej b. pałacu Brühlowskiego. Wreszcie zatrzymano się na projekcie przebiecia nowej ulicy po przez domy № 8 przy ulicy Wierzbowej i № 11 na ul. Trębackiej, która to ulica byłaby idealnem przedłużeniem ul. Nowo-Senatorskiej do pl. Saskiego. Projekt ten był rozważany na kilku posiedzeniach sfer zainteresowanych i zyskał aprobatę.

Na tem jednak sprawa utknęła i dotąd pozostała projektem, pomimo że jest jedną z pilnych potrzeb miasta.

Włocławek.

Powstaje fabryka mat, potrzebnych do trzcinowania sufitów.

Radomsk (k. w.)

Podczas ostatniej swej bytności w Radomsku, Dyrektor Pauker przychylnie odniósł się do projektu urządzenia tunelu pod torami dr. żel. w kierunku Kaliskiej i Dobryszyckiej ulic i polecił odpowiednim organom sporządzić projekt i kosztorys powyższej roboty. Już w r. 1907 magistrat m. Nowo-Radomska czynił starania u odpowiednich władz, lecz bezskutecznie; wychodził zaś z tego założenia, że egzystujący w środku miasta Nowo-Radomska Aleksandrowski plac targowy jest ciasny i ze względów sanitarnych nie odpowiada zupełnie swemu przeznaczeniu. Wskutek powyższego, zarząd miasta projektuje przenieść cały targ na grunta miejskie tak zwane „Kowaljowiec“, zajmujące powierzchnię około 600 morgów. Miejsowość ta znajduje się na wzniesieniu, sucha i z punktu sanitarnego zupełnie nadaje się na ten cel, jak również może przysporzyć kasie miasta poważne dochody, w postaci sprzedaży placów pod budowę domów. Jedyną przeszkodą do urzeczywistnienia tego projektu jest oddzielenie miejscowości „Kowaljowiec“ od centrum miasta, przecinającą drogą żelazną. Egzystujący tunel na ulicy Kaliskiej służy tylko do pieszego ruchu; dlatego też magistrat m. Nowo-Radomska kilkakrotnie zwracał się do zarządu dr. żel. z prośbą o przebudowę egzystującego tunelu tak dla pieszego jak i kołowego ruchu.

Częstochowa (k. w.)

Droga żel. War.-Wied. projektuje ogrodzenie granic terytorjum parkanem betonowym. Jako filary mają być użyte stare szyny kolejowe, pomiędzy które wkłada się podłużne płyty betonowe i zalewa się rzadkim cementem. Po otynkowaniu, parkan taki przedstawia jeden gładki mur, niedostępny dla złodziei, okradających stację.

— Rozpoczęta w r. z. budowa Ewangelickiego kościoła, przy zbiegu ulic Żelaznej z Jasną, dobiega ku końcowi. Mury wyprowadzono pod górny gżems i w krótkim czasie przystąpią do wiązań dachowych. Budowę wykonywa firma budowlana „Allew i Bulle”.

— Projektowana budowa dwóch magazynów towarowych na st. Częstochowa nie uzyskała aprobaty Dyrektora drogi. Robotę odłożono do r. 1914.

— Belgijczycy w osobach dyrektora Belgijskiego tow. tramwajów elektrycznych, prezesa zarządu tramwajów w Rydze i głównego inżyniera budowy tramwajów w Odesie, badali teren i warunki miejscowe i przyszli do przekonania, że nic nie stoi na przeszkodzie do zaopatrzenia Częstochowy w nowoczesną komunikację tramwajową; na początek możnaby urządzić trakcje: pierwszą—Jasna-Góra i ulica Krakowska do fabryk Mstów, drugą—Dworzec Herbsko-Kielecki i rogatka Warszawska, przyczem przez ulicę Panny Marji (Aleje) szedłby tor podwójny po dwu stronach ulicy. Wobec tak postawionej kwestji, reszta zależy od zarządu miasta, czy zechce i będzie mógł wziąć tę sprawę na serjo i opracuje warunki możliwe do przyjęcia przez towarzystwo tramwajów, a jednocześnie korzystne dla interesów miasta. Wskazaniem jest, że najbardziej pożądanem byłoby, żeby tu uruchomić kapitały rodzime. To samo towarzystwo jest głównym obecnie właścicielem firmy „Siły i światła“ w Częstochowie.

Łódź.

Grono kapitalistów francuskich i angielskich wniosło starania o pozwolenie sfinansowania projektu kanalizacji i wodociągów Łodzi. Kapitałiści zażądali informacji, na jakich warunkach magistrat może im powierzyć zaprojektowane roboty.

Towarzystwo kolei podjazdowych łódzkich zamierza w roku bieżącym wybudować elektrownię w Brussie, pomiędzy Łodzią a Konstantynowem. Elektrownia owa ma być poważnych rozmiarów. Zarząd Towarzystwa zaproponował obywatelom Konstantynowa przeprowadzić kabel do oświetlenia miasta i zastosowania siły elektrycznej do przemysłu, na co obywatele wyrazili swoją zgodę.

Wilno.

Miasto zaciąga w Londynie przeszło czteromilionową pożyczkę na różne ulepszenia miejskie, jako to: wodociągi, kanalizację, tramwaje elektryczne i t. p.

Lublin.

Grono mieszkańców Piasków Lubelskich pod Lublinem zakłada młyn parowy.

Grodno.

Miasto otrzymało zapomogę ze skarbu na budowę szkoły realnej w sumie 30 tys. rubli.

— Elektrownię miejską postanowiono rozszerzyć o 400 k. m.

Dyneburg.

— Na zebraniu ziemstwa pow. postanowiono przeznaczyć 39 tys. rubli na rozszerzenie sieci telefonicznej w powiecie.

Płoskirów

Ruch budowlany na wiosnę będzie niezwykle ożywiony, gdyż pomijając nowobudującą się kolej do Kamieńca, ziemstwo przystąpi do budowy kilku szpitali i 24 szkół.

Kijów.

Zarząd miejski przystępuje do urzeczywistnienia projektu budowy sanatorium dla wychowalców szkół miejskich we wsi Malutyńce w pobliżu st. Bojarka. Koszt budowy obliczono na 30 tys. rb.

Dom ma być drewniany, obmurowany cegłą, przyczem drzewo na budowę ofiarowane zostało bezpłatnie przez kijowsko-podolski zarząd rolnictwa i dóbr państwa.

Ameryka.

Największy dworzec na świecie. W zeszłym tygodniu otwarto w Nowym Yorku największy dotychczas dworzec kolejowy. Zajmuje on wraz z parkiem kolejowym 32 hektary gruntu i kosztuje 175 milionów dolarów. Dworzec ten jest dwupiętrowy. Pierwsze piętro, gdzie biegną 42 pary szyn, przeznaczone jest dla pociągów pośpiesznych. Hala może mieścić 1043 wagonów. Budowa, składająca się z kamienia i żelaza, przedstawia się wspaniale. Dworzec Lipski, uchodzący dotąd za największy na świecie, zeszedł na plan drugi; jest on obecnie tylko największym dworcem w Europie.

KATASTROFY BUDOWLANE.

Warszawa.

W domu przy ul. Żórawiej 42 zarysowała się nagle ściana szczytowa. Przed kilku laty w tym samym domu zdarzyła się

już katastrofa budowlana. Do zagrożonej kamienicy przybyła policja w celu dokonania oględzin i przedsięwzięcia środków ostrożności.

Lublin.

Runęła ściana trzypiętrowego domu w kilkanaście minut po odejściu robotników przy, ul. Lubartowskiej. Ofiar na szczęście, dzięki porce, w jakiej wypadek się wydarzył, niema.

NOWOŚCI BUDOWLANE.*)

Nowy sposób wyginania rur. Znany powszechnie sposób wyginania rur po napełnieniu ich kalafonją lub piaskiem, w celu nadania im sztywności i uniknięcia tworzenia się garbów, posiada znaczne wady, polegające na zanieczyszczeniu wewnątrz. Nowy sposób polega przede wszystkim na wyżarzeniu rury, a następnie na zaopatrzeniu jej po obu końcach w hermetyczne nasadki; tak przygotowaną rurę należy napełnić wodą, podnosząc ciśnienie do 20 atm. zapomocą zwykłej ręcznej pompy hydraulicznej. Po zginięciu rury, wodę wypuszcza się na zewnątrz, a nasadki odlutowuje zapomocą palnika. Operacja opisana łączy się zarazem z próbą rur na wytrzymałość. Wada nowej metody polega, zdaje się, na konieczności przystosowywania różnych nasadek do rur niejednakowej średnicy.

SKRZYŃKA ZAPYTAŃ I ODPOWIEDZI.

Zapytanie № 8. W domu postawionym na piasku, w piwnicach okazuje się woda, odprowadzić z powodu braku spadku nie można. Czem zabezpieczyć od najścia wody? jaką zaprawę do tego użyć, by absolutnie wody nie mieć w piwnicach?

KOMUNIKACJE.

Warszawa.

W sprawie budowy kolejek podjazdowych elektrycznych i parowych w okolicach Warszawy otrzymujemy informacje następujące:

*) Za tę rubrykę redakcja nie odpowiada.

Opinia komisji do spraw budowy nowych kolei nie jest jednoznaczna z wydaniem samej koncesji, gdyż ministerjum może mieć pogląd zupełnie odmienny, może nie zgodzić się na opinię komisji i przekazać ponowne rozważenie projektów komisji w innym składzie członków. Na obrady komisji przybywają rzecznicy stron zainteresowanych, referuje zaś poprzednie uchwały członkowie pierwszej komisji.

Jeżeli wytworzy się niezgodność opinii, lub jeżeli ministerjum uzna, że uchwały są sprzeczne z interesami skarbu, sprawę udzielenia koncesji ostatecznie przekazuje specjalnemu wydziałowi Rady Państwa, po czym ministerjum przedstawia opinię tejże Rady do sankcji Najwyższej.

Wiadomości odnośnie linii Warszawa—Ząbki—Wołomin, podane w prasie codziennej, były oparte na mylnych informacjach. Prawdą jest, że Hr. Ronikier porozumiał się przed samem posiedzeniem komisji z Zarządem Kolejek Podjazdowych, żeby wypracować wspólnie nowy projekt, budując linię podług projektu Hr. R., na wydzierżawionym przez niego od zarządu dr. Petersb. ziemi wzdłuż tejże drogi. Warunki porozumienia narazie nie kwalifikują się do opublikowania—możemy tylko zapewnić, że budowa toru rozpocznie się już w najbliższej przyszłości, bo za parę tygodni.

—Zarząd kolei nadwiślańskich zawiadomił Magistrat, iż wznowiono prace w sprawie opracowania projektu budowy węzła kolejowego w Warszawie.

Kijów.

Komisja techniczna przy ministerjum komunikacji rozpatrzyła i zatwierdziła plany kolei Kijów I—Padół. W związku z tem centralny zarząd kolejowy polecił naczelnikowi kolei rozpocząć z miastem pertraktacje w sprawie budowy wiaduktów, tunelów i t. d. dla nowej linii.

—Towarzystwo cukrowni Udyckiej projektuje budowę kolei podjazdowej od wsi Pogorjełoje w pow. humańskim do rozjazdu kolei Poł.-Zachodnich Obózka, długości około 20 wiorst.

Wołyń.

Projektowana jest budowa pięciu głównych dróg bitych, które mają połączyć następujące miejscowości: 1) Drużkopol—Mochorów—Włodzimierz—Łuck—Kołki—Rafałówka—Włodzimierzec—Dąbrowica. 2) Stary Konstantynów—Lachowce—Kizemieniec. 3) Mokwin—Berezno—Oliwsk—Owróz. 4) Stary Konstantynów—Połon-

ne—Zwiahel—Emilczyn—Białokorowicze. 5)
Krzemieniec — Ostróg—Krzywín—Annopol
—Korzec.

ROZPORZĄDZENIA i ZAWIADOMIENIA.

Warszawa.

Od d. 31 stycznia r. b. zaczęło obowiązywać nowe prawo o obowiązkowym składaniu kaucji przez osoby, pragnące wziąć udział w licytacjach nieruchomości. Prawo to ma na celu usunięcie od udziału w licytacjach nieruchomości t. zw. słomianych licytantów, czyli osób, podstawionych na to, aby licytację uniemożliwić. W myśl nowych przepisów, każdy z licytantów winien złożyć przed licytacją kaucję w wysokości 10% szacunku licytacyjnego; wzamian za to licytacja odbyć się może nawet przy stawieniu się jednej tylko osoby, o ile ta ofiaruje cenę wyższą nad oszacowanie. Kaucja winna być złożona do depozytu odnośnego sądu, albo na ręce komornika, czyniącego licytację, w gotówce albo w papierach państwowych i przez rząd poręczonych. Od składania kaucji zwolnione są instytucje skarbowe, współwłaściciele danej nieruchomości, a wreszcie wierzyciele, których należności przewyższają wysokość kaucji.

Kaucja zalicza się nabywcy w poczet mającej się zapłacić sumy, pozostałym zaś licytantom kaucje zwracane są zaraz po ukończeniu licytacji. Nowe prawo rozciąga się na całe państwo.

Petersburg.

Rozpoczęła pracę komisja, utworzona przy radzie Cesarskiego Tow. ogniowego, w celu rozważenia kwestji prawodawstwa pożarowego.

— Min. spr. wewn. zawiadomiło gubernatorkw w Królestwie Polskiem, że zatwierdzenie przez gubernialny wydział budowlany planów i kosztorysów nowych kościołów i kaplic lub przebudowy istniejących, nie stanowi jeszcze formalnego pozwolenia na wznoszenie budowli. Na budowę kościołów i kaplic powinno być wyjednywane niezależnie od tego specjalne pozwolenie min. spr. wewn.

KONKURSY.

Rozstrzygnięcie konkursu. Komitet budowy kościoła Zbawiciela ogłosił w listopa-

dzie r. z. za pośrednictwem Koła architektów konkurs na projekt wielkiego ołtarza w stylu harmonizującym się ze stylem samej świątyni.

Koszt ołtarza z marmuru i bronzu określono na 40,000 rb. Warunki konkursu tego podaliśmy we właściwej chwili.

Na konkurs nadesłano 11 prac.

Sąd konkursowy stanowili: pp.: ks. prałat Roman Rembieliński, probosz parafji Zbawiciela; Zygmunt Otto, artysta-rzeźbiarz; Karol Jankowski, Władysław Markoni i Ludwik Panczakiewicz—architekci.

Sędziowie w powyższym składzie przyznali nagrody: I-szą w sumie 300 rb. pracy oznaczonej № 5, nagrodę zaś II-gą w sumie 200 rb. pracy № 2. Oprócz tego wyróżnili projekty, oznaczone w №№ 9 i 7.

Otwarcie kopert nastąpiło na posiedzeniu Koła architektów. Okazało się, że autorem projektu № 5 jest p. Michał Opieliński, architekt z Warszawy; projektu № 2—p. Stefan Zwolański, architekt również z Warszawy.

Z projektów wyróżnionych nazwisko ujawnił autor projektu № 9. Jest nim p. Bogumił Rogaczewski, architekt z Warszawy. Autor drugiej pracy wyróżnionej № 7 dotychczas nazwiska nie ujawnił.

Wszystkie prace na konkurs nadesłane wystawione są na widok publiczny w sali Stow. techników. Wystawa otwarta codziennie od godz. 10-ej zrana do 4-ej po połud.

NOWE FIRMY LUB ZMIANY W ISTNIEJĄCYCH.

Warszawa.

Belgijskiemu Tow. akc. wyrobów ceramicznych pozwolono prowadzić operacje pod firmą „Marywil“.

— Zostało powołane do życia „Towarzystwo Współdzielcze Handlu wyrobami żelaznymi zjednoczonych ślusarzy chrześcijan w Warszawie“. Zarząd Towarzystwa mieści się przy ul. Szpitalnej № 10, telef. 43-90.

Lublin.

Lubelski urząd do spraw fabrycznych zatwierdził następujące przedsiębiorstwa przemysłowe w guberni Lubelskiej: 5 tartaków, a mianowicie: we wsi Ruda, pow. Zamojskiego, we wsi Czysa-Borowica, pow. Krasnostawskiego, we wsi Obłonie, pow. Chełmskiego, we wsi Wola-

Mała, pow. Biłgorajskiego i we wsi Cyców pow. Chełmskiego, oraz tartak i fabrykę toczonej części mebli w Zamościu. Oprócz tego parową cegielnię p. Wydźgi w Wożuczynie.

WYSTAWY I ZJAZDY.

Kijów.

Rada Towarzystwa przeciwogniowego zwróciła się do zarządu miejskiego w Kijowie z prośbą o zorganizowanie tamże biura zjazdu przeciwogniowego, który ma się odbyć podczas tegorocznej wystawy w Kijowie.

Międzynarodowa wystawa budowlana w Lipsku. O ogromie międzynarodowej wystawy budowlanej w Lipsku, która się ma odbyć w roku bieżącym, tak pamiętnym dla tego miasta, odsłaniającego olbrzymi pomnik „bitwy narodów,” świadczą rozmiary, w jakich się prowadzą przygotowawcze do niej roboty. Według wiadomości, zasiągniętych od Zarządu wystawy, prowadzi się korespondencję z 50000 zarządów, związków, firm oraz osób prywatnych.

Krótki przegląd działów wystawy daje pojęcie o jej rozmiarach.

A więc najpierw, przemysł budowlany wystąpi w halach przemysłowych, zajmujących powierzchnię 20000m², oraz w halach maszyn na przestrzeni 7000m², z różnymi swoimi działami, przedstawiając poglądowo ich powstanie i rozwój.

Przedstawiając najróżnorodniejsze materiały budowlane: żwir, wapno, granit, łupek, piaskowiec, gips, marmur, cement, szkło, drzewo, metale—w stanie surowym i obróbnym, jak również maszyny do ich obróbki, da pełny obraz tego działu — uzupełniony jeszcze maszynami, służącymi przy budowie, podnośnikami, kranami, kopaczkami i t. d.

Oprócz pomieszczenia eksponatów w wielkich halach, jeszcze przeszło 30 firm objawiło chęć postawienia własnych osobnych pawilonów.

Urządzenia mieszkań, sztuka stosowana do usług budownictwa i wewnętrznych urządzeń, higiena mieszkań i ogólniejsza higiena miast z interesującym działem, przedstawiające sposoby walki z kurzem i dymem w miastach — wszystko to będzie zajmującym i pouczającym zarówno dla fachowców jak i profanów.

Pomiędzy wystawami figuruje i Ameryka, która wystawi poraz pierwszy modele swoich „drapaczy nieba.” Marynarka nie-

miecka wojenna i handlowa zapozna zwiedzających z typami statków w modelach trzymetrowej długości.

Literatura budowlana, reprezentowana na wielką skalę, da możliwość do zaznajomienia się z żądanymi szczegółami różnych działów. Oprócz działu księgarskiego, gdzie będzie można nabywać dzieła fachowe, w specjalnej czytalni można je będzie przeglądać.

Reprezentowane będą również wszelkie rodzaje sportu w specjalnej hali sportowej—interesujące ze względu na konstrukcję drewnianą o rozpiętości 25 metrów.

Obok innych miast, jak Drezno, Lipsk, Mannheim, Poznań, Bremerhafen, Darmstadt, Akwizgran, Stuttgart-bardzo poważnie przedstawia się wystawa Frankfurtu nad Menem, przedstawiająca w historycznym rozwoju od r. 1636 wszelkie urządzenia miejskie. Alzacja i Lotaryngja również interesująco się przedstawia.

San Francisco, to miasto odbudowane jakby „w ciągu jednej nocy” po katastrofie, również przyjmuje imponujący udział w wystawie.

POŻARY.

Dla orientacji interesowanych, dokąd winni zwrócić uwagę dla otrzymania zamówień budowlanych.

Wawer pod Warszawą.

Willa p. Sółczewskiego. Straty wynoszą około 11.000 rb.

Łódź.

We wsi Kalino trzy domy mieszkalne i siedm budynków gospodarczych.

Łęczycza.

W Sokolnikach pod Ozorkowem w majątku p. Boettichera liczne budynki gospodarcze.

Olkusz.

We wsi Wielmoża 12 domów i 14 zabudowań gospodarskich.

Bobrujsk.

Tartak i fabryka zapałek Archo, Straty wynoszą 100,000 rubli.

LICYTACJE NA DOSTAWY I BUDOWY.

Warszawa. Okręg komunikacji o godz. 12 w poł. 1 kwietnia na naprawę mostów od sumy rb: 1373 kop. 66.

— Na przebudowę 5-ciu mostów w 15 (Augustowskim) uczątku od sumy rb: 11314 kop. 71.

— Na przebudowę mostów i zamiany mostów przejazdowych rurami od sumy rb: 3621 kop. 16.

Łódź. Magistrat o godz. 12 w poł. d. 9 kwietnia na naprawę gmachu żeńskiego gimnazjum od sumy rb: 6865 kop. 81.

— O godz. 12 w poł. 9 kwietnia na budowę murowanej parterowej budki dla stróżów, naprawę domu pogrzebowego na cmentarzu od sumy rb: 3180 kop. 21.

Niegowa pow. Będziński. Urząd gminny o godz. 10 rano d. 29 marca na budowę szkoły i mieszkania dla nauczyciela od sumy rb. 3000.

Suwałki. Magistrat o godz. 12 w poł. 9 kwietnia na roboty drogowe od sumy rb: 1292 kop. 8.

Kijów. Okręg komunikacji (Funduklewska 10) o godz. 1 pp. d. 25, 26, 27 marca na dostawę szabru w r. 1913, 14 i 15 dla naprawy dróg szosowych.

Niżej wymienione licytacje pomieszczone są w № poprzednim.

Dnia	Miejscowość	Przedmiot
26/III	Warszawa	Przebudowa mostu
25/III	Lubartów	Naprawa domu
28/III	Sosnowice	Budowa i eksploatacja targu

WYKAZ BUDOWLI*)

projektowanych oraz zatwierdzonych od 6||I do 13||I.

NB! Przedruk wzbroniony.

- Warszawa.** Szczęśliwa i Parysowska 5414 (15). A. Bytton i W. Waintraub. 4-p. mur. dom. Graniczna i Grzybowska 1105 (3). L. Prywes. Urząd. klatki schod. w 2-p. domu. Plac Grzybowski 1084 (3). Admin. Kościoła „Wszystkich Świętych“ Rozszerzenie wejścia w ławkach.
- Wielka 1700° (20). Strycharzewski. Szopy murowane.
- Twarda 1086 (3). Szydłowski. Rozszerzenie pracowni.
- Koszykowa 1067 (—). Zdzisław Walc. Sklepy.
- Dzika 2240C (10). J. Zyttenfeld. Urządzenie pracowni—dekatyzowni.
- Chmielna 6879 (—). Orłowski. Dom murowany.
- Marszałkowska 1387 (105). Komorowski. Urządzenie 2-ch otworów w ścian. poprz.
- Towarowa 5451 (29). Wortman. 4-p. murowana oficyna.
- Ciepła 1117° (3). L. Osnos. 4-piętrowy dom i oficyny.
- Gęsia 2247C (7). Potholc. Urządzenie windy towarowej z piwnic na pierwsze piętro.
- Bracka 1576A (25). Aniela Jabłkowska. 5-piętrowy żel. beton. dom i oficyny.
- Kolejowa 3107E (19). Weinsztejn. Urządzenie elektryczności.
- Leszno 696C (108). A. Fridman. Murowany parterowy dom.
- Ogrodnia 860 (51). G. Pozner i A. Berek. Murowana 3-piętrowa oficyna.
- Pokorna 2214A/2098. Warszaw. Towarzystwo Żydów. Przeb. 1-p. bud. murow.
- P r a g a.** Konopacka 63A (63). A. Groszlik. 1-piętrowa oficyna i parterowe szopy.
- P i a s e c z n o.** Hofman. Budow. drewnianego parterowego domu frontow. i takichże ustępów.
- J. Cieślów. 1-piętrowy dom i ustępy.
- Felner i Rosenberg. 2-piętrowy młyn.
- J. Flinsz. 2-piętrowy dom.
- S i e l c e.** pow. warszaw. A. Ikiel. Nadbudowa 2-go piętra.
- Nowoczyste.** pow. warszaw. A. Frączak. Jednopiętrowa oficyna i ustępy.
- Kałużyn.** pow. nowomiński. Szeigarc. 1-piętrowy dom.
- Ł o w i c z.** St. Fijałkowski. Murowany parterowy dom.
- Z e r a ń.** pow. warszaw. T. wo „Mazut“ Murowany parterowy dom.
- R a w a.** Pasieczna. F. Gniecionka. Nadbudowa 1-go piętra.
- Z g i e r z.** Zegrzańska 144. O. Majer i Syn. Murowana szopa i nadbudowa 1-go piętra.
- Juljanów.** pow. Łódzki. Projektowana, Kajzerbrecht, murowana parterowa portiernia.

*) W rubryce tej nie tylko podajemy budowle zatwierdzone, lecz i projektowane, których budowa ma się rozpocząć niebawem lub w przyszłości.

Brześć Kujawski. Winiecki. Murowana kuźnia.

Tarczynek pow. Błoński. Warszaw. Okręg Pocht.-Telegraf. Urządzenie elektryczności.

Łódź. Jerozolimska 4/17. L. Cytler. Murowany 3-piętrowy dom i także oficyny.

Pusta 9. B. Cohn. Murowany 3-piętrowy dom i także oficyny.

Leszno 44. A. Szeigert. Murowany 3-piętrowy dom i oficyna.

Piotrkowska 10/251. J. Monic. Przeróbka lokali na parterze.

Piotrkowska 95. M. Ulrichs. Powięk. okna i urząd. ściany przedz. w part. domu.

Piotrków. Krótka 1. W. Przybyłowski. Nadbudowa 1-piętra na parterowym domu i dwie klatki schodowe.

Odeska 4. J. Nabiałczyk. Murowany 3-piętrowy dom, stolarnia i ślusarnia.

Ceny materiałów budowlanych.

Narazie bez zmiany.

Spis stowarzyszeń i instytucji mających styczność z budownictwem.

Patrz Nr. 50-ty r. z.

Drobne ogłoszenia.

Dla poszukujących pracowników lub pracy drobne ogłoszenia bezpłatnie. O ile adresnie jest w ogłoszeniu wskazanym, to prosimy składać oferty pisemne w redakcji Wiad. Bud. dla wskazanego w ogłoszeniu znaku lub cyfry z powołaniem się na numer ogłoszenia.

Płac 10 000 łokci □ (frontu 84) sprzedam przy świeżo wytkniętej ulicy na Woli w granicach miasta. Po latach kilku cena podwoi się. Wiadomość, telefon 165-64 pomiędzy 5-6 wieczorem. 27

Poszukiwani.

Akwizytora (technika) ze stosunkami w sferach budowlanych i obywatelskich m. Warszawy i jej

okolic. Jerozolimska 21 m. 5, tel. 72-36. K. Gutakowski. 11

Młody człowiek obeznany z branżą budowlaną potrzebny jest do biura budowlanego w charakterze akwizytora kilku artykułów budowlanych. Szczegółowe oferty pod E. W. w red. „Wiad. Budow.” 12

Poszukujący zajęcia.

Architekt (Dipl. Ingenieur Darmstadt) z praktyką w pierwszorzędnym biurze Budowlanym w Warszawie. Sporządzanie kosztorysów podług „Упрочного положения” — poszukuje posady. Oferty do red. „Wiad. Bud.”, dla A. K. 18

Inteligentna panna z 2-letnią praktyką rysunków u inżyniera, ze znajomością rysunków architektonicznych, obejmie odpowiednią posadę do godz. 3½ po poł.

Łaskawe oferty: „Wiadomości Budowl.”, dla W. B. 19

Podmajstrzy murarski, obznajomiony z robotami betonowymi poszukuje zajęcia. Łaskawe oferty: Jan Romeński, Lubartów, ul. Łuczynska. 20

Podmajstrzy murarsko-cieśliński skromnych wymagań, gruntownie obeznany z wszelkimi robotami budowlanymi, poszukuje posady w Warszawie lub na wyjazd. Świadectwa na żądanie. Oferty dla „L.”, w red. „Wiad. Bud.”. 21

Kierownik cegielni absolw. szkoły ceramicznej, teor. i długoletni prakt. obznajomiony gruntownie z wszelkimi w zakresie ceramiki wchodząc. wyrobami, szuka posady od 1 kwietnia lub 1 maja r. b. Łaskawe oferty upraszam składać pod lit. X. 101 do „Wiadomości Budowlanych”. 22

Technik z praktyką murarską i biurową kompetentny w zestawianiu planów, projektów, kosztorysów, rachunków, obliczeń statycznych i t. p. poszukuje zajęcia. Oferty do redakcji „Wiad. Bud.” sub. „H. T.” 23

Młody technik, z niewielką praktyką biurową u architekta, poszukuje zajęcia w miejscu lub na wyjazd. Oferty nadsyłać do redakcji dla „F. K.” 24

Technik budowlany, podmajstrzy murarski z 12 letnią praktyką w kraju i zagranicą i z ukończeniem praktyki cechu warszawskiego poszukuje posady w miejscu lub na wyjazd. Oferty w red. „Wiad. Bud.” sub. „J. K.” 25

Zdolny pomocnik technika budowlanego poszukuje stałego zajęcia. Łaskawe oferty uprasza się nadsyłać: Niecała № 4 m. 10. 26

Treść № 11. Ze Stowarzyszeń. Mieszkanie za 40.000 rubli. Odlewnie domów betonowych. Oczyszczanie ulic w miastach. Czego brak naszym domom. Płaskie dachy z cementu drzewnego. Literatura. Różne. Katastrofy budowlane. Nowości budowlane. Skrzynka zapytań. Komunikacje. Rozporządzenia i zawiadomienia. Konkursy. Nowe firmy. Wystawy i zjazdy. Licytacje. Wykaz budowli. Ceny materiałów budowlanych. Spis stowarzyszeń. Drobne ogłoszenia.

Wydawca i kierownik pisma Inż. K. Kułakowski.

Redaktor: Wł. Kocent-Zieliński.